Potch-trio laat 20ste eeu só leef

Die Potch-trio – Piet Koornhof, Human Coetzee en François du Toit – is 'n uitsoek-groep van die voorste kamerensembles in Suid-Afrika. Die trio het onlangs 'n nuwe CD uitgereik (saam met Du Toit) met buitengewone musiek en binnekort gee hulle twee uitvoerings (saam met Van Schalkwyk) – môre naby Magaliesburg en Donderdag tydens die rektorskonsert in Potchefstroom. **Mercia van der Westhuizen** het met die twee strykers van die ensemble gesels.

Die Potch-trio – van links François du Toit (klavier), Human Coetzee (tjello) en Piet Koornhof (viool).

Babadjanian en Vasks klink op eerste hoorslag na twee lelike woorde, maar is inderwaarheid die komponiste van die ongewone, hartstogtelike en soms hartseer-mooi musiek wat die Potch-trio pas op CD vasgelê het.

Hoekom dié twee onbekende komponiste?

"Ek is die skuldige," bieg Piet Koornhof, violis van dié trio.

"Ek het 'n spesiale voorliefde vir ongewone, maar toeganklike 20ste-eeuse kamermusiek. Ek het 'n punt probeer bewys. Die meeste kamermusiek van die 20ste eeu is baie toeganklik. Dit is nie in 'n vreemde en ontoeganklike idioom geskryf soos wat talle mense gekondisioneer is om te dink nie.

"Die Babadjanian is meer toeganklik as die Vasks, wat aanvanklik minder verteerbaar is," meen Koornhof.

"Albei werke sou, sover ons weet, wêreldpremière-opnames gewees het. In elk geval in die tyd toe ons die opname gemaak het, was daar geen opnames van die Babadjanian of Vasks beskikbaar nie. Ons kon niks opspoor nie.

"Die Babadjanian het ek gekry toe ek op toer was in Rusland in 1994 en die dirigent van die Moskou-kamerorkes my vertel het van die werk en 'n kopie vir my gekry het in die komponistebibliotéek. Dit was nie toe in druk nie. Ek weet nie of dit nou al in druk is nie."

Die tjellis Human Coetzee meen juis dat daar in daardie stadium geen opnames daarvan bestaan het nie, het dit 'n uitsonderlike ervaring gemaak om die musiek op te neem – "om iets te skep wat nog nooit daar was nie. Dit was 'n loutering."

Die Potch-trio het lank gewag vir die geboorte van dié CD. Die opname is reeds in 1997 gedoen. Koornhof sê dit is vreemd om nou, ná nege jaar, na die eindproduk te luister.

Hoe voel Coetzee oor die CD ná soveel jare?

"Ek hoop ek kan steeds daardie standaard handhaaf, nie noodwendig beter speel nie, net dieselfde standaard," sê hy beskeie. Coetzee is besig is met sy doktoraat in musiek.

Die CD-opname sou eers deur Koch Discover International en toe deur Russian Disc uitgereik word, maar die bankrotskap van albei maatskappye en ander maatskappye wat dit nie kon of wou uitgee nie, het die universiteit laat besluit om self die produksie te behartig.

Personeellede soos Werner Nel van die Noordwes-Universiteit se skool vir musiek het in die verlede al 'n CD uitgegee en die proses self bestuur en bedryf, maar volgens Jaco van der Merwe, direkteur van dié skool en konservatorium, is dit die eerste keer dat die skool dit amptelik doen.

"In Suid-Afrika is dit moeilik om 'n album met klassieke musiek uit te gee omdat daar in die land so 'n gebrek is aan platemaatskappy wat dit kan doen," sê Van der Merwe.

Die opname van die CD is by die SABC gedoen. Die trio sou dit eers in Mbabatho opgeneem het, maar dit was volgens Koornhof 'n "Derdewêreld-sage".

"Indien ons in die toekoms CD-opnames gaan maak, sal dit in die konservatorium-saal wees vanweë die goeie akoestiek, veral vir kamermusiek," sê Koornhof.

Hy meen dit blyk 'n wêreldwye neiging te wees vir musici om toenemend hul eie albums uit te gee.

Nadat Koch en Russian Disc bankrot gespeel het, het die trio ander medium tot kleiner klassieke CD-maatskappye probeer en by almal dieselfde reaksie ontvang.

"Hulle sukkel almal om te oorleef. 'n Klomp het wêreldwyd gevou en baie is oorgeneem deur groter maatskappye.

"Die voordeel wat 'n groot maatskappy soos EMI of Sony het, is dat hulle nie net klassieke CD's vervaardig nie – daar is kruissubsidiëring. Die Madonnas en Michael Jacksons betaal ook vir die klassieke musiek," sê Van der Merwe.

Vir 'n maatskappy wat 'n oorlewingstryd voer, is dit dus nie lewensvatbaar om 'n CD met 'ongewone' musiek van onbekende komponiste uit te gee nie en daarom moet kunstenaars maar oë toeknyp en hul eie produksies aanpak.

"Intussen het ons gesien dat daar heelwat van die groter kunstenaars oorsee is wat ook hul eie CD's uitgee. Die mark het net so verander."

En die kunstenaars trek klaarblyklik nie veel finansiële voordeel uit 'n opname nie.

"By Koch moes ons die opnames verskaf. Ons moes al die koste dra, die eindproduk verskaf aan die maatskappy en as vergoeding het ons maar 500 CD's per opname ontvang waarmee ons kon maak wat ons wil. Hul enigste aandeel was die verspreiding daarvan," vertel Koornhof.

Prof. Annette Combrinck, viserektor van die Potchefstroom-kampus van die NWU, het 'n groot rol gespeel in die CD-projek en die finansiering daarvan. By die bekendstellingsaand van die CD het sy die Potch-trio en die musiekskool boonop meegedeel dat die finansieringsgeld 'n voorskot is wat as basis gebruik moet word vir die stigting van 'n CD-fonds vir toekomsprojekte.

Al wat sy en Horst Bütow, hoof van die departement kultuur aan die universiteit, wat ook 'n geldelike bydrae gelewer het, vereis in ruil vir die finansiering van die projek, is CD's wat as korporatiewe geskenke uitgedeel kan word.

Enige geld uit verkope van die CD kan dus gestort word in die skool se CD-fonds.

Combrinck meen die trio se CD is wêreldgehalte en hoop dat die fonds as aansporing sal dien vir verdere projekte.

Hoe gereeld tree die Potch-trio op?

"Nie naastenby gereeld genoeg nie," sê Koornhof.

"Die geleenthede is maar min en geld om elders heen te gaan, is skaars. Soos wat die neiging met opnames is dat mense al meer hul eie ding doen, dat hulle al meer soos entrepreneurs moet funksioneer, so is dit maar met konserte ook.

"Ons tree gereeld in Potchefstroom op en speel dikwels by plekke soos Mount Grace, die jaarlikse kamermusiekfees in Bloemfontein en het al in die Oos-Kaap getoer. Ons besef dat dit van ons eie inisiatief gaan afhang om optreegeleenthede te kry."

Hy meen konserte behoort nie vir kamermusici 'n probleem te wees nie.

"Die tyd is verby van groot organisasies soos Truk en Kruik wat in groot sale konserte reël en al wat jy hoef te doen, is om op te daag en te speel. Huiskonserte en konserte in saaltjies is aangewese."

Wat beplan die trio vorentoe?

"Ons het verlede jaar begin beplan vir 'n nuwe CD, maar dit het nog nie gerealiseer nie.

"Ons wil graag twee Mendelssohn-trio's en Piazzolla-tango's opneem en beplan om dit in die komende jaar of twee te doen."

As die verkope van dié CD goed verloop, meen Van der Merwe, sal die universiteit dalk weer geld gee vir die volgende opname.

Wanneer sal gehore dié twee werke kan hoor?

"As die opname miskien meer onlangs was, sou ons dit dalk nou kon uitvoer. Dis te lank gelede.

"Dit is 'n projek wat op sy eie staan en afgehandel is. Ons sal eerder nou ander goed opneem en dan uitvoer," sê Koornhof.

Die vraag is, hoe klink die CD?

Wel, vir dié luisteraar wat neusoptrekkerig is vir 20ste eeuse musiek, was dit 'n openbaring dat daar luisterbare, selfs mooi 20ste eeuse musiek is.

Coetzee sê die opname was 'n ontdekkingsreis.

"'n Emosionele belewenis."

En dié leek kan die emosie hoor.

■ Die CD bestaan uit musiek van Arno Babadjanian en Peteris Vasks.

Die trio se program môre om 11:00 by Mount Grace naby Magaliesburg en Donderdag om 19:30 in die Konservatoriumsaal in Potchefstroom bestaan uit die *Klaviertrio in C* van Haydn, die *Trio in d* van Arensky en die *Klaviertrio* van Ravel.

KORTLIKS

Die Potch-trio, in residensie by die Noordwes-universiteit in Potchefstroom, is in die laat 1980's gestig, oorspronklik met die pianis Albie van Schalkwyk.

Vandag bestaan die trio uit die violis Piet Koornhof, tjellis Human Coetzee en pianis François du Toit.

Koornhof en Coetzee is albei dosente aan die Noordwes-Universiteit (NWU) se skool vir musiek, terwyl Du Toit doseer aan die musiekskool van die Universiteit van Kaapstad waar hy ook die hoof van kamermusiek is.

Al drie gee ook solo-konserte. Die strykers speel nog gereeld saam met Van Schalkwyk.

Koornhof is ook die stigter en organiseerder van die SA Kamermusiekvereniging wat ten doel het om die beste van Suid-Afrika se kamermusici gereeld byeen te bring vir konserte.

Die bedrywighede van die vereniging staan egter nou grootliks stil weens 'n gebrek aan borgskap sedert 1994.

"Ons is nie polities korrek genoeg nie – in voorkoms én in musiekkeuse," sê Koornhof, wat verantwoordelik was vir die eerste Suid-Afrikaanse uitvoerings van werke van Schnittke, Pärt, Vasks, Piazolla, Babadjanian en Schoenfield onder andere.

Die vereniging se aktiwiteite is afgeskaal nadat van die lede permanent landuit is, oorlede is en beseer is in 'n ongeluk.

Koornhof het sy konsertdebuut op nege gemaak as student van Alan Solomon. Hy het verskeie beurse ontvang en aan die Juilliard in New York gestudeer.

Hy het 'n doktoraat in musiekuitvoering en is medeprofessor in viool aan die NWU.

Die "ou" Potch-trio – van bo Koornhof, Coetzee en Albie van Schalkwyk (klavier).

Coetzee het op ses begin tjello speel.

Ná skool het hy aan die Robert Schumann-Instituut in Düsseldorf, Duitsland, en die Universiteit van Stellenbosch gestudeer.

Hy is sedert 1989 dosent aan die NWU se skool vir musiek.

Du Toit het kwalifikasies verwerf van Londen se Trinity College of Music en die Universiteit van Kaapstad en verder gestudeer in Hanover, Duitsland.

Hy tree al sedert 15 op as solis. Hy is tans medeprofessor aan die Universiteit van Kaapstad.